

Samenwerkingsverband
plattelandsgemeenten

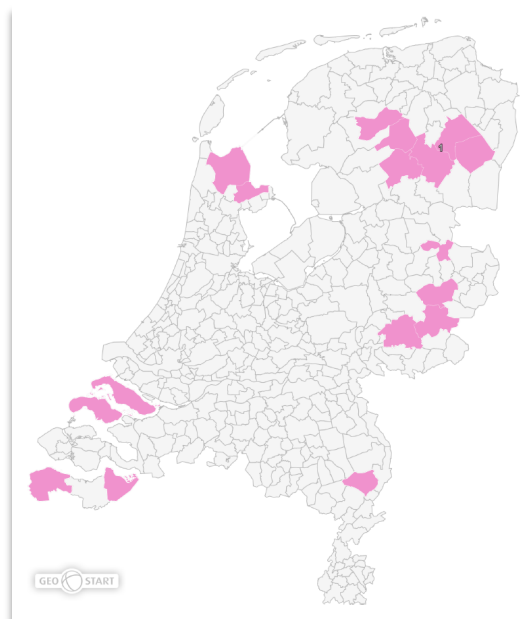

Strategische agenda **2019-2023**

1 Inleiding

P10 is het samenwerkingsverband van grote plattelandsgemeenten. Het samenwerkingsverband is in 2008 opgericht en heeft zeventien deelnemers (ruim 540.000 inwoners).¹ Het dagelijks bestuur, dat bestaat uit vijf leden, legt verantwoording af aan het algemeen bestuur, waarin alle deelnemers zijn vertegenwoordigd.

De P10-gemeenten worden gekenmerkt door een grote grondoppervlakte en het ontbreken van een stedelijke kern. Deze kenmerken zorgen ervoor dat deze gemeenten veelal dezelfde maatschappelijke opgaven hebben om ervoor te zorgen dat de leefbaarheid en vitaliteit op peil blijven. Door samen te werken is het delen van kennis gemakkelijker en hebben de gemeenten de massa die nodig is om hun gezamenlijke belangen te behartigen (lobby). Samen willen we de randvoorwaarden scheppen die ervoor zorgen dat onze gemeenten ook in de toekomst aantrekkelijk blijven. Tegelijkertijd willen we met onze ruimte bijdragen aan de opgaven die heel Nederland heeft op het gebied van klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie. Dit sluit goed aan bij het regeerakkoord 2017-2021, waarin het kabinet veel aandacht besteedt aan deze onderwerpen. Het wil regionale kansen benutten, bijvoorbeeld door regionaal maatwerk mogelijk te maken.

2 De P10: een analyse

Het platteland biedt rust, ruimte en groen. Er is ruimte voor natuur, recreatie en ruimte-extensieve bedrijvigheid. Deze ruimte zorgt ook voor een lage bevolkingsdichtheid: waar het gemiddelde van Nederland in 2018 510 inwoners per km² is, is de gemiddelde bevolkingsdichtheid van P10-gemeenten 159 inwoners per km². Een uitschieter is de bevolkingsdichtheid van de gemeente Westerveld, die slechts 69 inwoners per km² is (bron: CBS).

¹ Aa en Hunze, Berkelland, Borger-Odoorn, Bronckhorst, Goeree-Overflakkee, Hof van Twente, Hollands Kroon, Hulst, Medemblik, Midden-Drenthe, Ooststellingwerf, Opsterland, Peel en Maas, Schouwen-Duiveland, Sluis, Twenterand en Westerveld.

Daarnaast valt op, dat de P10-gemeenten relatief vergrijsd² zijn (CBS 2018: Nederland 32%, P10 42,2%). Een opvallend voorbeeld is de gemeente Westerveld, waar in 2018 de grijze druk 50,2% is.

Het aantal voorzieningen neemt af, onder andere door opschaling van zorg-, welzijns- en onderwijsvoorzieningen. Bovendien zijn niet alle voorzieningen in de eigen gemeenten aanwezig. De afstand tot de huisarts of het ziekenhuis, scholen en de supermarkt is groter dan gemiddeld in Nederland. In de gemeente Hollands Kroon is de afstand tot het dichtstbijzijnde ziekenhuis bijvoorbeeld zo'n 20 km. Bereikbaarheid wordt in deze gebieden op deze manier belangrijker dan nabijheid. De meeste banen zijn te vinden in de (conjunctuurgevoelige) sectoren horeca, handel en zorg.

Op veel aspecten verschillen de P10-gemeenten niet van andere plattelandsgemeenten, maar bijvoorbeeld demografische veranderingen, zoals krimp en vergrijzing van de bevolking, komen harder en meer zichtbaar aan. Als voorzieningen verdwijnen en naar grotere kernen trekken, verdwijnen die voorzieningen daarmee vaak uit de P10-gemeenten. Dit heeft meer effect op de bereikbaarheid voor de inwoners en recreanten dan bij de gemiddelde plattelandsgemeente, waar wel een grote (stedelijke) kern aanwezig is. Uit de analyse blijkt verder, dat veel regelingen en financiële verdelingsmechanismes nadelig uitvallen voor grote plattelandsgemeenten. Verdeling van bijvoorbeeld rijksmiddelen gebeurt vaak op basis van inwonertal, maar zonder rekening te houden met de oppervlakte van gemeenten. P10-gemeenten hebben relatief meer kosten, doordat zij door de uitgestrektheid en dunbevolktheid bijvoorbeeld relatief meer riolering, meer lokale wegen, meer leerlingenvervoer, meer groen en meer kleine scholen hebben. Hierdoor is het voor P10-gemeenten lastiger om dezelfde kwaliteit te halen als gemeenten met evenveel inwoners, maar kleinere oppervlakten. De kracht van onze lokale gemeenschappen zit in de zelfredzaamheid en zelforganisatie en toont zich in de vele kleinschalige initiatieven die het platteland rijk is. Juist op het platteland worden veel initiatieven genomen om de leefbaarheid op peil te houden.

In 2018 hebben we een onderzoek laten uitvoeren naar de leefbaarheidsinitiatieven; wat kunnen we daarvan leren? Hoe kunnen we daar als overheid het best bij aansluiten? Op basis van dit onderzoek, uitgevoerd door Wageningen University en Research, is een vijfpuntenplan opgesteld dat geldt als een leefbaarheidskompas voor de toekomst.

² De verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar. Bron: CBS

We nodigen andere overheden, koepelorganisaties en instituties uit om hier samen met ons op te koersen en mee aan de slag te gaan. Dit zetten we op de agenda:

1. Hoe kunnen we onze rol als eerste overheid voor de burger het beste vormgeven en hoe kunnen overheden gezamenlijk het beste bij lokale initiatieven aansluiten vanuit de vragen van het initiatief?
2. Een toegankelijke en integrale kennisinfrastructuur, die lokale initiatieven faciliteert, motiveert en stimuleert.
3. Zijn in de ruimte die de Omgevingswet al biedt, processen en instrumenten te ontwikkelen om aan deze verbrede benadering van maatschappelijke vraagstukken tegemoet te komen?
4. Hoe kunnen we belemmeringen in wet- en regelgeving en beperkingen in infrastructuur wegnemen en economische en sociale verdienmodellen ontwikkelen?
5. Het organiseren van het gesprek met andere instituties om nieuwe verdien- en waarderingsmodellen te vinden voor lokale initiatieven.

3 Visie

De kenmerken van de P10-gemeenten, veel ruimte en groen en een lage bevolkingsdichtheid, zijn vaak een voordeel, maar soms een nadeel. Wij willen de voordelen versterken en de nadelen verkleinen. Waar wij lager scoren dan het Nederlandse gemiddelde, willen we met gericht beleid de verschillen verkleinen. En wij willen de positieve kenmerken versterken door bijvoorbeeld de samenwerking met stedelijke gemeenten, waar vaak minder ruimte is, te verbeteren.

Dit leidt tot de volgende visie voor de P10:

Een leefbaar en aantrekkelijk platteland, dat in samenspel met de stad ruimte biedt voor oplossingen!

Vanuit deze visie werken wij aan de volgende programmalijnen:

- A. Leefbaar platteland;
- B. Maatwerk platteland;
- C. Samenspel met de stad;
- D. Sociaal platteland.

Het Vijfpuntenplan wordt uitgewerkt en vervolgens neergelegd in de verschillende programmalijnen.

4 Leefbaar platteland

Het platteland heeft veel te bieden. Waar steden en dichtbevolkte regio's om ruimte verlegen zitten, heeft het platteland dit in overvloed. Deze ruimte is een kwaliteit die we beter willen benutten door bijvoorbeeld ecologische of economische ontwikkelingen die elders niet passen op daarvoor geschikte locaties mogelijk te maken.

Om goed te wonen, werken en recreëren in gemeenten met relatief weinig inwoners en een grote oppervlakte is het nodig dat het platteland een aantrekkelijke regio blijft voor inwoners, bedrijven en toeristen. Een heel belangrijke component daarin is de bereikbaarheid van voorzieningen en bedrijven. Bereikbaarheid over de weg, spoor en water moeten op orde zijn. Snel internet en volledige dekking van mobiele telefonie zijn daarbij als basisvoorziening nodig, voor inwoners én bedrijven. Voor een goed functionerende economie is dus zowel fysieke als digitale bereikbaarheid van het grootste belang.

Doelstellingen en ambities:

- Bewust benutten van de ruimtelijke mogelijkheden zonder afbreuk te doen aan de landschappelijke kwaliteiten;
- Meer ruimte voor experimenten op het gebied van mobiliteitsvraagstukken (smart mobility, openbaar vervoer, leerlingenvervoer, Wmo-vervoer, etc.), die zorgen voor optimale fysieke bereikbaarheid tegen acceptabele kosten; in 2020 behoren de P10-gemeenten tot het gebied met 98% dekking voor mobiele telefonie en breedband internet (2020: 30 Mbit/s, 2025: 100 Mbit/s);
- Meer ruimte voor experimenten op het gebied van domotica en innovatieve digitale dienstverlening;
- Zo veel mogelijk slimme combinaties maken van diensten en mobiliteitsconcepten (bijvoorbeeld snelfietswegen, pickup points en logistieke oplossingen voor de stad); Bereikbaarheid van zorgvoorzieningen (zowel sociaal als economisch belang)

5 Maatwerk platteland

Voor de P10 is het cruciaal dat in financiële en wettelijke regelingen ruimte is voor maatwerk voor gemeenten met relatief weinig inwoners en een grote oppervlakte. De uitgestrektheid en het ontbreken van een stedelijke kern zorgen ervoor dat maatschappelijke vraagstukken een grotere impact hebben dan in een gemiddelde plattelandsgemeente.

Een goed voorbeeld is de wijze waarop het voortgezet onderwijs gefinancierd wordt. Dit gebeurt op basis van het aantal leerlingen, terwijl P10-gemeenten worden geconfronteerd met een dalend aantal leerlingen. Dat heeft gevolgen voor het voortbestaan van het voortgezet onderwijs. Of denk aan de hoge kosten voor P10-

gemeenten op het gebied van ruimtelijke ordening of infrastructuur, maar ook voor nutsbedrijven, zorgpartijen, vervoerorganisaties, et cetera. In de P10-gemeenten staan de (digitale) bereikbaarheid en beschikbaarheid van voorzieningen daarom onder druk. Niet het aantal hectares of het inwoneraantal dient centraal te staan, maar de kwaliteit en bereikbaarheid van voorzieningen in de regio.

De P10 heeft voor de oplossingen van maatschappelijke vraagstukken ruimte en maatwerk nodig in financiële en wettelijke regelingen.

Maatwerk is ook nodig in de saneringsopgave voor asbestdaken. In P10 gemeenten zijn vele m2 asbestdaken op (voormalige) agrarische bedrijfsgebouwen. Ingezet wordt op lobby maar ook op kennisdeling.

Doelstellingen en ambities:

- Financieel maatwerk binnen het gemeentefonds om ruimte te bieden aan oplossingen voor P10- vraagstukken;
- Maatwerk in de Omgevingswet om ruimte te scheppen voor P10-ontwikkelingen, onder andere door een substantiële bijdrage te leveren aan de Nationale Omgevingsvisie. Laat het platteland de kraamkamer zijn voor de omgevingswet;
- Maatwerk in de saneringsopgave van asbest

6 Samenspel met de stad

Platteland en stad vullen elkaar op vele gebieden aan. Dunbevolkte gebieden met kleine kernen vullen de gewenste rust en ruimte van de stedeling in, maar zorgen ook voor economische dragers zoals voedsel, natuur en recreatie. Anderzijds bieden de steden veel waarde voor het platteland, bijvoorbeeld door het economische en culturele aanbod. De P10 wil dat het platteland en de stad op basis van gelijkwaardigheid en vanuit de inhoud het gesprek met elkaar aangaan over samenwerking. Op het schaalniveau van de directe omgeving, maar ook op het schaalniveau van heel Nederland. Het platteland kan de drager worden voor nieuwe economische ontwikkelingen, productie van voedsel in de regio, het opwekken van duurzame energie en klimaatadaptatie. Bovendien biedt het innovatieve, kleinschalige en landschappelijk interessante woon- en werkmilieus aan de stad. De wisselwerking houdt in dat steden door hier gebruik van te maken, bijdragen aan economische activiteit, leefbaarheid en voorzieningen in de plattelandsregio's.

Doelstellingen en ambities:

- Een dialoog met stedelijke gemeenten, met oog voor de wederzijdse belangen, over de wisselwerking tussen stad en platteland, bijvoorbeeld op het gebied van energietransitie en energie en voedsel.
- Een substantiële bijdrage leveren aan rijkstaken, zoals de nieuwe Klimaatwet.

7 Sociaal platteland

De kracht van onze lokale gemeenschappen zit in de zelfredzaamheid en zelforganisatie en toont zich in de vele 'kleinschalige' initiatieven die het platteland rijk is. Deze initiatieven dragen bij aan het behoud van leefbaarheid op het platteland.

Lange afstanden, vergrijzing en de veranderende bevolkingssamenstelling hebben invloed op de toegang tot zorg en onderwijs. Van huisarts tot fysiotherapeut, van huishoudelijke hulp tot jeugdzorg, van basis-en voortgezet onderwijs tot middelbaar en hoger onderwijs. De P10 maakt zich sterk voor de toegankelijkheid en bereikbaarheid van en tot deze voorzieningen. In samenhang met de transities in het sociaal domein werken we in 2019 een concrete agenda uit.

Doelstellingen en ambities:

- Toegankelijk Toekomstbestendig Onderwijs
- Bereikbare en betaalbare eerste en tweede lijnszorg

8 Van visie naar resultaten

De activiteiten van de P10 richten zich op kennisdeling en lobby. Door kennisdeling leren de P10-gemeenten van elkaar en van andere organisaties. Via lobbyactiviteiten wil de P10 het beleid van andere overheden beïnvloeden. Het gaat dan met name om de nationale overheid, maar ook de provincies en de Europese Unie (bijvoorbeeld landbouwbeleid) kunnen hierbij aan de orde zijn. Bij lobby gaat het niet alleen om halen, maar minstens zo veel om brengen. De P10 vraagt veel om een aantrekkelijk en leefbaar platteland te houden en versterken, maar wil ook veel brengen, met name op het gebied van klimaat en energie.

Belangrijk hierin is ook de uitwerking van het vijfpuntenplan dat is opgesteld als eerste duiding van het plattelandsonderzoek Leefbaarheidsinitiatieven op het platteland; analyse van eigenheid en eigenaarschap, dat door Wageningen UR is uitgevoerd in opdracht van de P10.

Het Dagelijks bestuur stelt een werkgroep in om de vijf punten verder uit te werken met als doel de zelfredzaamheid, zelforganisatie en sociale cohesie die in lokale initiatieven tot uiting komt, te stimuleren en te ondersteunen door waar mogelijk belemmeringen weg te nemen. We gaan daarover in gesprek met de VNG, andere overheden en andere koepelorganisaties, zoals Unie van Waterschappen, Interprovinciaal Overleg en het Rijk. Concrete uitvoering wordt daar waar mogelijk vervolgens opgepakt binnen de verschillende programmalijnen.

9 Uitvoering

In de uitvoering zal het Dagelijks bestuur zich focussen op de vier programmalijnen. Andere onderwerpen worden zo mogelijk door Leden uit het Algemeen bestuur opgepakt. Wij zien onder andere de volgende organisaties als strategische gesprekspartners voor het realiseren van onze doelstellingen: VNG, diverse ministeries, provincies, G4O, IPO, LTO, UvW, Vereniging van Plattelandsgemeenten, Landelijke Vereniging van Kleine Kernen, K6 (netwerk van de provincies met één of meer krimpregio's). De P10 staat wat ons betreft binnen enkele jaren bekend als een organisatie waar je niet omheen kunt als de belangen van het platteland in het geding zijn. We houden scherp in de gaten of een onderwerp typisch P10 is of vooral van belang voor één of enkele gemeenten. In andere gevallen kan een belang beter door of samen met andere organisaties behartigd worden. Deze strategische visie is opgesteld voor de periode 2019-2023. Op basis van deze visie wordt voor elk jaar een uitvoeringsprogramma gemaakt, waarin aan elke programmalijn een lid van het DB en een programmacoördinator zijn gekoppeld. In het jaarverslag wordt gerapporteerd over de resultaten.